

DOI: 10.58423/2786-6742/2025-10-326-342

УДК 339.9:336.201

Олег ВИСОЧАН

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку та аналізу,
Національний університет “Львівська політехніка”
м. Львів, Україна

ORCID ID: [0000-0002-0066-2624](https://orcid.org/0000-0002-0066-2624)

Scopus Author ID: [57224635006](https://orcid.org/57224635006)

e-mail: oleh.s.vysochan@lpnu.ua

(Corresponding author)

Алла ЯСІНСЬКА

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аналізу
Національного університету “Львівська політехніка”
м. Львів, Україна

ORCID ID: [0000-0002-5445-8987](https://orcid.org/0000-0002-5445-8987)

Scopus Author ID: [57288352000](https://orcid.org/57288352000)

ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: НАУКОВІ ІНТЕРЕСИ УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ

Анотація. Податкове планування у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємств виступає важливим інструментом забезпечення фінансової стабільності, ефективного управління податковими зобов'язаннями та узгодження інтересів держави й бізнесу в умовах динамічного регуляторного середовища. Стаття присвячена теоретичному осмисленню місця податкового планування в системі управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств шляхом аналізу наукових публікацій українських дослідників. Основним методом, використаним у статті є бібліографічний аналіз публікацій. Такий підхід дозволив виявити, що найбільш опрацьованими є питання державного регулювання імпорتنих операцій, адміністрування податку на додану вартість, митного обліку та нормативного забезпечення фіскального контролю, значна кількість публікацій присвячена складнощам, пов'язаних з неоднозначністю законодавчих норм щодо оподаткування експортно-імпорتنих операцій. Встановлено, що тематика податкового планування підприємств, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, представлена фрагментарно, здебільшого у межах загальнометодичних наукових розробок. У дослідженні узагальнено підходи до оподаткування зовнішньоекономічної діяльності, виділено пріоритетні наукові теми за кількісними показниками, окреслено головні напрями досліджень. З'ясовано, що дослідження податкового планування охоплюють: методичні основи оптимізації, міжнародні аспекти планування, використання офшорних інструментів, механізми трансфертного ціноутворення та участь транснаціональних компаній у процесах управління податковими витратами. Окрему увагу приділено таким інструментам, як вибір податкової юрисдикції, залучення фахівців із зовнішньоекономічної

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

діяльності до господарсько-договірних процесів, а також впровадження внутрішніх організаційних рішень. Узагальнення змісту наукових джерел дозволило сформулювати концептуальне бачення структури податкового планування зовнішньоекономічної діяльності як інструменту узгодження інтересів держави та бізнесу, що має інтегруватися у стратегічне управління підприємством і відповідати чинним нормам податково-митного законодавства.

Ключові слова: експортно-імпортні операції, зовнішньоекономічна діяльність, офшорні юрисдикції, податкове планування, фінансова політика.

JEL Classification: H30, M21

Absztrakt. Az adótervezés a vállalatok külkereskedelmi tevékenység fontos eszköze a pénzügyi stabilitás biztosításában, az adókötelezettségek hatékony kezelésében, valamint az állam és az üzleti élet érdekeinek összehangolásában egy dinamikusan változó szabályozói környezetben. A cikk célja az adótervezés helyének elméleti feldolgozása a vállalatok külkereskedelmi tevékenységének irányítási rendszerében az ukrán kutatók tudományos publikációinak elemzésén keresztül. Az alapvető módszer, amelyet a cikkben alkalmaztak, a bibliográfiai elemzés. Ez a megközelítés lehetővé tette annak feltárását, hogy megállapításra kerüljenek a leginkább kidolgozott kérdések az importműveletek állami szabályozásával, az ÁFA adminisztrációjával, a vámnyilvántartással, valamint a fiskális ellenőrzés jogi támogatásával kapcsolatban. Továbbá különösen jelentős számú publikáció foglalkozik az export-import műveletek adózásával kapcsolatos jogszabályi normák ellentmondásosságából eredő nehézségekkel. Megállapítást nyert, hogy az adótervezés témaköre a külkereskedelmi tevékenységet végző vállalatok számára töredékesen jelenik meg, főként az általános módszertani tudományos munkák keretében. A kutatás összegzi a külkereskedelmi tevékenység adóztatásának megközelítéseit, kiemeli a tudományos témák prioritásait mennyiségi mutatók alapján, valamint körvonalazza a legfontosabb kutatási irányokat. Megállapítást nyert, hogy az adótervezéssel kapcsolatos kutatások a következőket ölelik fel: az optimalizálás módszertani alapjait, a nemzetközi tervezés aspektusait, az offshore eszközök használatát, a transzferár-mechanizmusokat, valamint a multinacionális vállalatok részvételét az adóterhek kezelésében. Különös figyelmet kapnak az olyan eszközök, mint az adójoghatóság választása, a külkereskedelmi szakemberek bevonása a gazdasági szerződési folyamatokba, valamint a belső szervezeti megoldások bevezetése. A tudományos források tartalmának összegzése lehetővé tette az adótervezés koncepcionális struktúrájának kialakítását a külkereskedelmi tevékenység irányítási eszközeként, amelynek integrálódnia kell a vállalat stratégiai irányításába és összhangban kell lennie az érvényben lévő adó- és vámjogi normákkal.

Kulcsszavak: export-import műveletek, külgazdasági tevékenység, offshore joghatóságok, adótervezés, fiskális politika.

Abstract. Tax planning in the field of foreign economic activity of enterprises is an important tool for ensuring financial stability, effective management of tax obligations, and coordination of the interests of the state and business in a dynamic regulatory environment. This article is devoted to a theoretical understanding of the role of tax planning within the management system of foreign economic activity of enterprises, through an analysis of scientific publications by Ukrainian researchers. The main method used in the article is a bibliographical analysis of publications. This approach has made it possible to identify that the most extensively studied issues include state regulation of import operations, administration of value-added tax, customs accounting, and regulatory support of fiscal control. A significant number of publications are focused on the challenges caused by ambiguous legislative provisions regarding the taxation of export-import operations. It has been established that the topic of tax planning for enterprises engaged in foreign economic activity is presented fragmentarily, primarily within the framework of general methodological research developments. The study summarizes approaches to the taxation of foreign economic activity, highlights priority scientific topics based on quantitative indicators, and outlines

the main areas of research. It was found that tax planning research covers methodological foundations of optimization, international aspects of planning, the use of offshore instruments, transfer pricing mechanisms, and the involvement of transnational companies in tax expense management processes. Particular attention is paid to tools such as the selection of tax jurisdiction, engagement of foreign economic activity specialists in economic and contractual processes, and the implementation of internal organizational solutions. The generalization of scientific sources' content allowed for the formation of a conceptual vision of the structure of tax planning in foreign economic activity as a tool for coordinating the interests of the state and business, which should be integrated into strategic enterprise management and comply with current tax and customs legislation.

Keywords: export-import operations, foreign economic activity, offshore jurisdictions, tax planning, fiscal policy.

Постановка проблеми. Зовнішньоекономічна діяльність (далі – ЗЕД) створює підґрунтя для ефективного функціонування економіки України та є пріоритетним напрямком розвитку для багатьох вітчизняних підприємств. М.І. Мельник [1, с. 326] вважає, що зовнішньоекономічна діяльність в економіці країни сприяє вдосконаленню техніко-технологічного рівня виробництва, залученню додаткового інвестиційного капіталу, конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, структурній перебудові економіки, задоволенню власних потреб у товарах іноземного виробництва, підтриманню економічної стабільності, раціональному використанню природно-сировинних ресурсів. Водночас, отримати перелічені переваги держава може лише за ефективно налагоджених системи оподаткування операцій зовнішньоекономічної діяльності, механізму регулювання та інструментарію інформаційного забезпечення.

Для підвищення ефективності економіки України з врахуванням поточного стану російсько-української війни, все більшої актуальності набуває широке коло питань, починаючи із фіскального регулювання зовнішньоекономічної діяльності на макrorівні і завершуючи обліково-аналітичними аспектами оподаткування експортно-імпортних операцій на рівні окремих господарюючих одиниць. Збалансована податкова політика у сфері ЗЕД повинна бути спрямована на якісне покращення зовнішньоторговельного обороту країни, залучення в національну економіку іноземного капіталу та забезпечення стабільного розвитку в умовах війни та післявоєнної відбудови. Оподаткування зовнішньоекономічної діяльності є одним із напрямків фіскальної політики, складовою економічної політики держави та одночасно однією з складових митної і податкової політики, а також ефективним інструментом їх реалізації [2, с. 55].

Соціально-економічний розвиток України неможливий без подальшого вдосконалення податкової системи, приведення її у відповідність міжнародним стандартам, вдосконалення податкового регулювання з врахуванням викликів теперішнього воєнного стану, забезпечення умов для підвищення конкурентоздатності вітчизняного товаровиробництва попри воєнні реалії, а також підтримки інноваційних напрямків української економіки. Оскільки надходження митних платежів та ПДВ складають значну частину доходів

бюджету, питання, пов'язані з оподаткуванням ЗЕД мають пріоритетне значення для забезпечення сталого розвитку економіки України. Розуміючи бажання суб'єктів підприємницької діяльності мінімізувати власні податкові витрати, в той час як важливою функцією держави є наповнення бюджету, приходимо до висновку про необхідність досягнення певного балансу приватних і публічних інтересів. Податкове планування, хоча й орієнтоване на оптимізацію податкових виплат підприємств, все ж, покликане досягати результатів виключно з використанням легальних механізмів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Бібліографічний аналіз публікаційної активності українських науковців, що акцентують власні дослідження на питаннях оподаткування ЗЕД (рис. 1) продемонстрував високий рівень збалансованості інтересів з невеликим ухилом в сторону дослідження проблем державного регулювання оподаткування ЗЕД (27,54% публікацій) у порівнянні з проблематикою оподаткування на рівні окремих підприємств та оподаткування імпорту (17,39% публікацій) у зіставленні з експортними операціями (11,59% публікацій). Щодо окремих податків, то інтерес до дослідження обліку, аналізу й адміністрування ПДВ є дещо вищим (15,94%) за аналогічні питання, пов'язані із експортними та імпортними митами (13,04%). У вибірку було включено 69 статей за період з 2007 по 2024 рр.

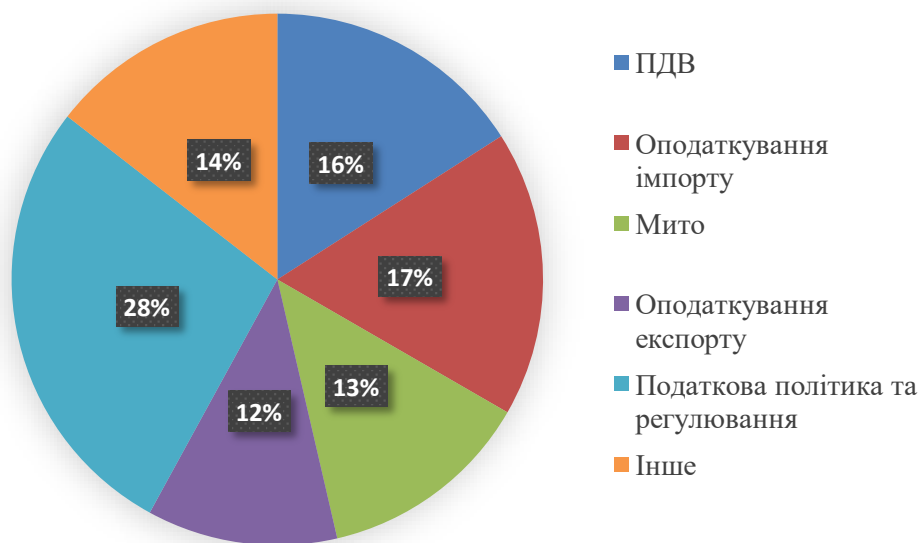

Рис. 1. Тематика наукових інтересів вітчизняних вчених у галузі оподаткування ЗЕД

Джерело: авторський аналіз на основі 69 статей з наукометричної бази Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського [3]

Аналіз досліджень по кожному з виокремлених кластерів дозволить визначити основні аспекти та тенденції наукових досліджень.

Податкова політика та державне регулювання ЗЕД. Важливим засобом

регулювання зовнішньоекономічної діяльності на рівні держави є податкова політика. Багато дослідників розглядають податкову політику з точки зору конфлікту між забезпеченням державних інтересів та особистими цінностями платників податків. Узагальнення наукових поглядів на визначення поняття “податкова політика” можна знайти у публікації І.С. Луценко [4].

На думку І. Гуцул [5] податкова політика є найбільш дієвим засобом впливу на інвестиційно-інноваційний розвиток економіки, має широкий спектр дії, ... адже податки носять фіскальний характер і покликані наповнювати бюджет для фінансування пріоритетних галузей господарства та стимулювання зовнішньоекономічної діяльності. О.Г. Волкова [6, с. 26] досліджує шлях, який пройшла податкова політика в сфері зовнішньоекономічної діяльності в Україні: від обмежувально-стимулюючих заходів по відношенню до імпорту початку 90-х років ХХ ст. і до імплементації заходів BEPS середини 2010-х років. Дослідження Н. Дубровіної, В. Дубровіної, О. Шелеста та О. Тулай [7, с. 748] продемонстрували, що зниження ставок податку на експорт у короткостроковій перспективі може позитивно вплинути на активізацію експортної діяльності, однак, з іншої сторони, посилити залежність національної економіки від зовнішніх ринків. Зниження ставок імпортного податку, на думку вчених, сприяє зміцненню конкурентних позицій вітчизняних виробників на зовнішніх ринках, водночас посилюючи конкуренцію на внутрішньому ринку.

Модель оптимальної системи оподаткування експортно-імпортних операцій Я.В. Дубик та М.В. Боднар [8, с. 1113] базують на відповідному концептуальному, нормативно-правовому та оперативному забезпеченні на етапах розвитку, адаптації та реалізації.

Оподаткування імпортних операцій. Особливості оподаткування ЗЕД визначаються, серед іншого, напрямком потоків товарів і послуг (імпорт або експорт) у процесі її здійснення. Ю.С. Бужак [9, с. 184] виокремлює економічні, політико-правові, природно-географічні, науково-технологічні та соціально-демографічні фактори впливу на функціонування системи оподаткування імпортних операцій в Україні.

Автор вважає, що саме ці фактори спричиняють позитивні/негативні зрушення у податковій системі країни. О.С. Прокопишин [10, с. 73] наводить такі проблемні напрямки щодо обліку імпортних операцій: документування операцій оподаткування ПДВ; порядок відображення операцій в частині оподаткування ПДВ та визнання сум податкового зобов'язання; облік розрахунків за митом; використання податкових векселів тощо. Як бачимо, основна частина проблемних ділянок, на думку дослідника лежить саме у сфері оподаткування імпортних операцій.

На вирішення однієї з них, Т.В. Кожухова [11, с. 37] пропонує форму “Відомості податкового обліку витрат при імпорті товарів” для організації їх окремого обліку. Н.В. Прохар та О.В. Гасій [12, с. 21] наводять ще одну важливу проблему: чинне законодавство України щодо імпорту товарів має низку суперечливих та неясних положень, що спричиняє порушення норм платниками

податків і зловживання повноваженнями з боку контролюючих органів.

На подальшому поліпшенні нормативно-правового регулювання імпорتنих операцій та приведенні існуючої нормативно-правової бази у відповідність з існуючими вимогами до здійснення імпорتنих операцій та реаліями світової економіки наголошує у своєму дослідженні Ю.А. Сарнацька [13, с. 353].

Оподаткування експортних операцій. Потенційна можливість розширення ринків збуту за рахунок просування вітчизняних товарів за кордон вважається вітчизняними дослідниками однією з основних причин актуальності розробки тематики оподаткування експортних операцій.

З врахуванням того, що система оподаткування операцій у зовнішньоекономічній діяльності суттєво відрізняється від господарських операцій, які здійснюються резидентами на території України, Г.Б. Назарова та М.В. Васильєв [14, с. 341] наголошують на складності обліку таких операцій в аспектах обліку розрахунків з нерезидентами, визначення курсових різниць, формування доходів від реалізації товарів (робіт, послуг) тощо.

У своїх дослідженнях І.А. Волкова [15, с. 306], С.Є. Шутка, та Н.М. Клим [16, с. 158] звертають увагу на неузгодженість між даними бухгалтерського і податкового обліку експортних операцій та, як наслідок, низьку достовірність даних про результати фінансово-господарської діяльності підприємства. Спільні та відмінні риси оподаткування експорту товарів та експорту послуг наводять у своїй статті Жиглей І.В. та Осіпчук Д.С. [17, с. 152].

Адміністрування та облік ПДВ. Важливість ПДВ як стабільного джерела наповнення державного бюджету країни визначають специфіку правил його застосування у практиці зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Підтверджуючи значні бюджетні надходження від ПДВ, І.С. Луценко [18, с. 128] все ж ставить під сумнів його фіскальну ефективність. В.В. Пухальський [19, с. 100], керуючись нормами Податкового кодексу України, пропонує структурно-логічну схему оподаткування ПДВ експортно-імпорتنих операцій.

З урахуванням європейської практики В.О. Безоглюк [20, с. 425] пропонує форму податкової накладної з додатковими реквізитами, що стосуються номера та дати митної декларації. Н.О. Литвиненко, М.М. Нашкерська та Ю.Я. Фаль [21, с. 282] наводять структуру рахунку для обліку ПДВ при імпорتنих операціях з товарами за схемою “код балансового рахунку для обліку зобов’язань – номер синтетичного рахунку для обліку розрахунків за податками і платежами – номер аналітичного рахунку першого порядку для ідентифікації розрахунків за ПДВ – номер аналітичного рахунку другого порядку для розмежування розрахунків за ПДВ”. Існують також певні методологічні проблеми в обліку й оподаткуванні ПДВ за окремими специфічними операціями, на зразок операцій з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічній діяльності [22, 23].

Адміністрування та облік мита. Мито є одним із елементів податкового регулювання ЗЕД і джерелом наповнення бюджету країни. О. Ляшенко та З. Бойко [24, с. 72] звертають увагу на протекціоністську (захист національних товаровиробників) та фіскальну (надходження коштів у дохідну частину

бюджету країни) функції митного тарифу. Продовжує думку про ефективність використання бюджетонаповнюючої функції податків у процесі перерозподілу фінансових ресурсів при правильній митній політиці експортно-імпортних операцій і О.І. Марченко та А.С. Моргуненко [25, с. 37].

Дослідження З.Т. Менліосманова [26] теж доводять пріоритетність фіскальної функції митних платежів при операціях з імпорту товарів. У той же час Н.М. Шмиголь, А.А. Антонюк та Д.О. Анікєєва [27] розглядають протекціоністську функцію, досліджуючи використання вивізного (експортного) мита на національні товари як один із методів обмеження експорту. Ю.І. Турянський [28, с. 155], керуючись нормами Митного кодексу України, пропонує механізм справляння мита в системі фіскально-економічних важелів регулювання ЗЕД, що містить: об'єкт оподаткування, платників, податкові ставки митного тарифу та суми мита, що підлягають до сплати в бюджет.

Слід відмітити також логічно обумовлену сучасними реаліями тенденцію до появи та зростання кількості публікацій, у яких оподаткування зовнішньоекономічної діяльності розглядається через призму кризових явищ, спровокованих російсько-українською війною [29].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри актуальність досліджень питань оподаткування ЗЕД, аналіз літературних джерел продемонстрував фрагментарність та недостатність висвітлення проблематики податкового планування на підприємствах, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю у роботах вітчизняних дослідників. На недостатнє дослідження міжнародних аспектів податкового планування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності звертають увагу, зокрема, й О.В. Акіншина та Л.І. Третьякова [31, с. 250].

Аналіз публікацій українських вчених продемонстрував, що дослідженням, присвяченим податковому плануванню ЗЕД бракує комплексності та завершеності, водночас, окремі питання розглянуті детально й послідовно та можуть стати основою для майбутніх наукових розвідок.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є теоретичне осмислення місця податкового планування в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю підприємств на основі публікацій науковців у вітчизняних фахових виданнях.

Виходячи з цього, основними завданнями є:

- аналіз рівня висвітлення тематики оподаткування зовнішньоекономічної діяльності у дослідженнях вітчизняних вчених;
- виділення основних напрямків досліджень вітчизняних науковців, які прямо чи опосередковано стосуються тематики податкового планування зовнішньоекономічної діяльності підприємств;
- визначення фокусу наукових досліджень у сфері податкового планування зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реалізація концепції податкового планування на підприємстві покликана підвищити ефективність

господарської діяльності суб'єкта господарювання, знизити податкове навантаження на нього, збільшити прибутки та зберегти обігові кошти для подальшого розвитку [30, с. 112].

Аналіз ключових слів у статтях дає можливість представити сфери основних інтересів українських науковців щодо проблематики податкового планування ЗЕД:

- “офшорна зона”. Зокрема, О.А. Івашко [32, с. 211] розглядає переваги здійснення експортно-імпортних операцій через контрольовані офшорні компанії шляхом штучного переміщення торгового прибутку з українського підприємства до офшорної юрисдикції класичного типу.

Наявні податкові прогалини щодо оподаткування операцій із офшорними нерезидентами автори О.Є. Кузьмін, А.В. Тодощук та О.Г. Мельник [33, с. 142] визначають як основну проблему у сфері оподаткування зовнішньоекономічних суб'єктів. Т.В. Паєнко та А.А. Гуменний [34, с. 19] звертають увагу на фіктивний експорт як негативне явище в економіці країни-донора, правове поле регулювання операцій з офшорними структурами якої є недосконалим, в умовах агресивного податкового планування;

- “податкова юрисдикція”. Я.В. Греца [35, с. 39] підкреслює значення місця ведення господарської діяльності в податковому плануванні для суб'єктів ЗЕД, враховуючи близькість митних органів і пунктів пропуску, зручність оформлення товарів, сплати мит та інших формальностей;

- “агресивне податкове планування”. С.С. Брехов та В.І. Коротун [36, с. 129] називають здійснення активної зовнішньоекономічної діяльності серед основних індикаторів ризиків агресивного податкового планування, водночас визнаючи опосередкований її вплив на ризик та низьку вагу індикатора;

- “суб'єкти податкового планування”. О.А. Магопець [37, с. 175-176] вказує на важливість залучення фахівців із зовнішньоекономічних зв'язків при реалізації заходів податкової оптимізації у процесі податкового планування, оскільки вони приймають безпосередню участь у господарсько-договірних процесах підприємства та мають враховувати податкові наслідки угод з контрагентами;

- “податкова оптимізація”. О.О. Осадча [38, с. 127] рекомендує формувати податкову політику підприємства шляхом реалізації поетапних дій, зокрема шляхом пошуку способів зменшення бази оподаткування через прямі податкові пільги, що застосовуються при продажу окремих товарів пільговим покупцям або в процесі ЗЕД (нульова ставка ПДВ при експорті, пільгові митні тарифи);

- “планування” і “витрати”. А.Ю. Чиж [39, с. 175] для моніторингу та прогнозу ефективності податкового планування й оцінки податкового потенціалу промислового підприємства пропонує уніфікований податковий паспорт, що включає, зокрема, розділ “Зовнішньоекономічна діяльність”.

У табл. 1 узагальнено основні публікації вітчизняних дослідників з тематики податкового планування ЗЕД, згруповані за тематикою, метою та висновками.

Таблиця 1.

Основні публікації вітчизняних дослідників з тематики податкового планування зовнішньоекономічної діяльності

Автори	Мета	Основні підсумки
Загальнометодичні та прикладні аспекти податкового планування ЗЕД		
Акіншина О.В., Третьякова Л.І. [31]	Дослідження схем, інструментів міжнародного податкового планування та методів трансфертного ціноутворення	Систематизовано ключові підходи до побудови схем міжнародного податкового планування в контексті здійснення зовнішньоекономічної діяльності.
Івашко О.А. [32]	Не визначена	Охарактеризовано схему трансфертного ціноутворення при здійсненні податкового планування
Меліхова Т.О., Масленнікова І.А. [40]	Розробка методичних засад вдосконалення обліку, оподаткування й аудиту товарів під час експортно-імпортних операцій задля ефективного податкового планування	Розроблено: анкету, загальний план аудиту товарів, програму аудиту товарів та робочі документи аудитора при здійсненні експортно-імпортних операцій
Міжнародне податкове планування		
Баскова А.К. [41]	Вивчити вплив міжнародного обміну інформацією на популярність агресивних методів податкового планування з використанням офшорних компаній	Огляд можливих наслідків запуску автоматичного міжнародного обміну фінансовою інформацією, а також імплементації плану BEPS
Годованець О.В. [42]	Не визначена	Запропоновано визначення поняття “міжнародне податкове планування” як систему дій, що узгоджується з податковими нормами країни розміщення бізнес-одиниць і спрямована на результативне управління грошовими потоками
Офшори як засіб податкового планування в умовах здійснення ЗЕД		
Максименко А.В. [43]	Виявлення особливостей формування та ретроспективного розвитку офшорних зон у контексті міжнародного податкового планування для визначення основних напрямків та перспективи їх трансформації	Узагальнення підходів до етапів виникнення офшорних юрисдикцій, представлення інформації про кількість дочірніх компаній корпорацій, зареєстрованих в офшорних зонах та основні країни-реципієнти
Максименко А.В. [44]	Конкретизація сутнісних характеристик офшорних центрів та узагальнення підходів до рейтингування офшорних зон	Узагальнення визначень поняття “офшорний центр”, представлення рейтингу офшорних фінансових центрів
Пасентко Т.В., Гуменний А.А. [34]	Показати джерела виникнення ризиків застосування офшорів у схемах агресивного податкового планування українськими компаніями	Наведено особливості ведення бізнесу в офшорах у зіставленні з ризиками агресивного податкового планування, узагальнено класифікацію офшорних юрисдикцій
Шевченко	Визначення понять “офшорна зона”	Здійснено класифікацію схем

Автори	Мета	Основні підсумки
I.B. [45]	та “офшорна компанія”, визначення умов офшорного бізнесу, класифікація схем оптимізації бізнесу з використанням нерезидентів	оптимізації бізнесу з використанням нерезидентів, детально охарактеризовано ліцензійну схему податкового планування з використанням платежів роялті, досліджено проблематику боротьби з офшорними зонами

Джерело: авторське узагальнення

Грунтовний аналіз літературних джерел продемонстрував п'ять основних напрямків досліджень вітчизняних науковців, які прямо чи опосередковано стосуються тематики податкового планування зовнішньоекономічної діяльності підприємств:

- 1) загальнометодичні та прикладні аспекти податкового планування зовнішньоекономічної діяльності;
- 2) міжнародне податкове планування;
- 3) офшори як засіб податкового планування в умовах здійснення зовнішньоекономічної діяльності;
- 4) податкове планування в управлінні транснаціональними та іншими міжнародними корпораціями;
- 5) використання трансфертних цін при податковому плануванні зовнішньоекономічної діяльності.

Звертаємо увагу на значний теоретичний ухил представлених досліджень, у яких автори в першу чергу здійснюють спроби узагальнити існуючі визначення, запропонувати класифікаційні ознаки, здійснити аналіз наявних підходів до формування механізму тощо стосовно предмету досліджень – податкового планування в зовнішньоекономічній діяльності. Прикладна цінність зроблених науковцями висновків та пропозицій вимагає подальшого обґрунтування й доведення.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Основними напрямками на яких фокусувалася увага вітчизняних науковців впродовж останніх років з проблематики оподаткування зовнішньоекономічної діяльності були: у сфері загальних питань – податкова політика як важливий засіб регулювання ЗЕД; оподаткування імпорتنих операцій – виокремлення проблемних завдань та можливих варіантів їх вирішення, в т.ч. в аспектах облікового та законодавчо-нормативного забезпечення управління ЗЕД; оподаткування експортних операцій – узгодження даних податкового та бухгалтерського фінансового обліку; ПДВ – вдосконалення організації та методики обліку, специфіка обліку окремих господарських операцій у складі ЗЕД підприємства; мито і митні тарифи – суперечності між протекціоністською та фіскальною функціями, побудова та реалізація структурно-логічного механізму адміністрування митних платежів тощо. У сфері податкового планування увага науковців переважно спрямована на загальну методологію

оптимізації, міжнародні аспекти управління податковими ризиками, можливості застосування офшорних схем, трансфертне ціноутворення та специфіку реалізації планів у транснаціональних бізнес-структурах. В окремих роботах наголошується на важливості внутрішніх процедур податкового планування, зокрема розробки податкового паспорта підприємства як інструмента документального обґрунтування господарських рішень.

Зважаючи на поточні виклики, більшість майбутніх наукових досліджень у сфері податкового планування зовнішньоекономічної діяльності будуватимуться з врахуванням воєнного стану в Україні, зростаючих фінансово-економічних ризиків та факторів турбулентного навколишнього середовища. Перспективи подальших досліджень полягають у аналізі еволюції наукових підходів до оподаткування ЗЕД в контексті глобальних трансформацій, а також критичному переосмисленні існуючих концепцій податкового планування з метою їх адаптації до специфіки української економіки в умовах воєнного стану та посткризового відновлення.

Список використаних джерел

1. Мельник М.І. Місце податкового механізму в системі державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України. *Університетські наукові записки*. 2012. № 2 (42). С. 326-332.
2. Коросташова І.М. Оподаткування зовнішньоекономічної діяльності в євроінтеграційному процесі України: поняття, правове забезпечення, митні формальності та процедури. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2024. № 4 (43). С. 55-61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2310-9653-2024-4.9>.
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. (n.d.). База даних наукових журналів. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21CNR=20&Z21ID= (дата звернення: 20.07.2025).
4. Луценко І.С. Сучасне трактування сутності податкової політики в сфері зовнішньоекономічної діяльності. *Економіка та держава*. 2010. № 3. С. 63-65.
5. Гуцул І. Податкове стимулювання інвестиційної та зовнішньоекономічної діяльності в умовах глобалізації. *Світ фінансів*. 2013. № 1. С. 150-155.
6. Волкова О.Г. Сучасний стан податкової політики України в сфері зовнішньоекономічної діяльності. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2021. № 1-2 (278-279). С. 24-29. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2021-1-2-278-279-24-29>.
7. Дубровіна Н., Дубровіна В., Шелест О., Тулай О. Вплив податків на експортно-імпортні тенденції у країнах ЄС за сучасних нестабільних умов. *Журнал Європейської економіки*. 2021. Т. 20. № 4 (79). С. 732-749.
8. Дубик В.Я., Боднар М.В. Сучасна система оподаткування зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Молодий вчений*. 2018. № 11 (63). С. 1111-1114.
9. Бужак Ю.С. Класифікація факторів впливу на функціонування системи оподаткування імпортних операцій в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2014. Вип. 6. Ч. 4. С. 183-187.
10. Прокопишин О.С. Податок на додану вартість: особливості оподаткування та обліку в експортно-імпортних операціях. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2014. № 4. Т. 1. С. 72-75.
11. Кожухова Т.В. Особливості визнання витрат при операціях з імпорту товарів у податковому обліку. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2011. № 10 (125). С. 35-38.

12. Прохар Н.В., Гасій О.В. Особливості державного регулювання, оподаткування та обліку імпорتنних операцій. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 5/1. С. 19-23.
13. Сарнацька Ю.А. Імпорт: обчислення мита та ПДВ. *Фінанси, облік і аудит*. 2011. № 18. С. 347-354.
14. Назарова Г.Б., Васильєв М.В. Контрольовані операції у сфері зовнішньоекономічної діяльності: сучасний стан оподаткування та облікового забезпечення. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2019. Вип. 3 (36). С. 340-360. DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2019.3\(36\).340-360](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2019.3(36).340-360).
15. Волкова І.А. Особливості організації бухгалтерського та податкового обліку експортних операцій. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Сер.: Економіка*. 2010. Вип. 13. С. 305-312.
16. Шутка С.С., Клим Н.М. Експортні операції: бухгалтерський і податковий облік. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2016. Вип. 17. Ч. 4. С. 158-161.
17. Жиглей І.В., Осіпчук Д.В. Експорт товарів і послуг: спільні та відмінні риси обліку й оподаткування. *Економіка, управління та адміністрування*. 2019. № 4 (90). С. 148-154. DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2019-4\(90\)-148-154](https://doi.org/10.26642/jen-2019-4(90)-148-154).
18. Луценко І. Оцінка фіскальної ефективності податкової політики в сфері зовнішньоекономічної діяльності. *Світ фінансів*. 2012. №2. С. 123-129.
19. Пухальський В.В. Сучасний стан оподаткування ПДВ операцій у сфері ЗЕД та напрямки його удосконалення. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2015. № 4. Т. 2. С. 98-103.
20. Безоглюк В.О. Податкова накладна як засіб боротьби з ризиковими імпортерами. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*. 2013. № 2 (66). С. 423-427.
21. Литвиненко Н.О., Нашкерська М.М., Фаль Ю.Я. Імпортні операції з товарами: особливості оподаткування та його облікове відображення. *Бізнес Інформ*. 2020. № 10. С. 276-285. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-10-276-285>.
22. Семенко Т. Проблемні питання обліку розрахунків з ПДВ при здійсненні операцій з давальницькою сировиною в зовнішньоекономічній діяльності (на прикладі цукрових заводів). *Бухгалтерський облік і аудит*. 2011. № 12. С. 34-38.
23. Чиркова Ю.Л., Петришин Н.Я., Бортнікова М.Г., Хомік О.В. Оптимізування податкового навантаження вітчизняних підприємств на засадах впровадження зовнішньоекономічних операцій у режимі переробки. *Економічний простір*. 2019. № 145. С. 84-103. DOI: <https://doi.org/10.30838/P.ES.2224.280519.84.495>.
24. Ляшенко О., Бойко З. Підхід до оцінки фіскальної функції імпортного мита на продукти харчові, напої та тютюнові вироби в Україні. *Світ фінансів*. 2011. № 1. С. 72-80.
25. Марченко О.І., Моргуненко А.С. Мито як інструмент зовнішньоекономічної діяльності та його роль в митній політиці України. *Інтернаука: Міжнародний науковий журнал*. 2018. № 22 (62). Т. 2. С. 35-38.
26. Менліосманов З.Т. Аналіз та контроль податкових надходжень до бюджету України від зовнішньоекономічної діяльності. *Підприємництво та інновації*. 2019. Вип. 9. С. 157-163. DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/9.26>.
27. Шмиголь Н.М., Антонюк А.А., Анікеєва Д.О. Експортне мито в Україні. Причини використання та наслідки. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2013. № 4 (73). С. 16-21.
28. Турянський Ю.І. Мито в системі фіскально-економічних важелів регулювання зовнішньоекономічної діяльності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2014. Вип. 7. Ч. 1. С. 152-156.
29. Чік М.Ю., Бойко Р.В. Особливості оподаткування та банківського регулювання операцій у зовнішньоекономічній діяльності в умовах воєнного стану. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2024. № 3. С. 81-88. DOI: <https://doi.org/10.33271/ebdut/87.081>.

30. Федішин Н. Податкове планування на підприємстві. *Світ фінансів*. 2012. № 3. С. 112-120.
31. Акіншина О.В., Третякова Л.І. Міжнародне податкове планування в умовах світової глобалізації економіки. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2013. № 767. С. 249-256.
32. Івашко О.А. Інструментарій податкового планування та процеси ухилення від сплати податків в контексті діючої практики функціонування офшорних юрисдикцій. *Моделювання регіональної економіки*. 2013. № 1. С. 204-218.
33. Кузьмін О.Є., Тодощук А.В., Мельник О.Г. Особливості оподаткування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2013. № 769. С. 138-143.
34. Паєнтко Т.В., Гуменний А.А. Офшорні юрисдикції та загрози їх використання у схемах агресивного податкового планування. *Незалежний аудитор: науково-практичне видання*. 2017. № 20 (II). С. 15-21.
35. Греца Я.В. Визначення місця здійснення господарської діяльності під час здійснення податкового планування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2019. Вип. 59. Т. 2. С. 38-40.
36. Брехов С.С., Коротун В.І. Світовий досвід протидії агресивному податковому плануванню: висновки для України. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2015. № 2. С. 121-134.
37. Магопєць О.А. Методологічні підходи до організації податкового планування на підприємстві. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2009. Вип. 16. Ч. II. С. 171-181.
38. Осадча О.О. Податкове планування та податкова оптимізація в системі управління підприємством. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія", серія "Економіка"*. 2019. № 14 (42). С. 125-130. DOI: [https://doi.org/10.25264/2311-5149-2019-14\(42\)-125-130](https://doi.org/10.25264/2311-5149-2019-14(42)-125-130).
39. Чиж А.Ю. Податкове планування грошових зобов'язань підприємства. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2014. № 1 (208). С. 172-177.
40. Мєліхова Т.О., Масленнікова І.А. Удосконалення обліку, оподаткування та аудиту товарів при здійсненні експортно-імпортних операцій для ефективного податкового планування на торговельних підприємствах. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.11.1>.
41. Баскова А.К. Міжнародне податкове планування в епоху глобальної прозорості. *Інтернаука: Міжнародний науковий журнал*. 2018. № 14 (54). С. 24-27. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2018-14-4050>.
42. Годованець О.В. Теоретичні засади податкового планування діяльності міжнародних корпорацій. *Наука й економіка*. 2014. № 1 (33). С. 146-150.
43. Максименко А.В. Міжнародне податкове планування під призмою офшорних юрисдикцій. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. № 9 (172). С. 14-18.
44. Максименко А.В. Офшорні центри як інструмент міжнародного податкового планування. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2017. № 9 (196). С. 25-30.
45. Шевченко І.В. Рекомендації щодо застосування методів міжнародного податкового планування в Україні. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2013. № 3 (142). С. 26-31.

References

1. Melnyk, M.I. (2012). Mistse podatkovoho mekhanizmu v systemi derzhavnoho rehuliuвання zovnishnoekonomichnoi diialnosti Ukrainy [The role of the tax mechanism in the system of state regulation of Ukraine's foreign economic activity]. *Universytetski naukovi zapysky – University scientific notes*, issue 2(42), 326-332 [in Ukrainian].
2. Korostashova, I.M. (2024). Opodatkuvannya zovnishnoekonomichnoi diialnosti v yevrointehratsiinomu protsesi Ukrainy: poniattia, pravove zabezpechennia, mytni formalnosti ta protsedury [Taxation of foreign economic activities in the European integration process of Ukraine: notion, legal regulations, customs formalities and procedures]. *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannya – Public Administration and Customs Administration*, issue 4(43), 55-61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2310-9653-2024-4.9> [in Ukrainian].
3. Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho. (n.d.). Baza danykh naukovykh zhurnaliv. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21CNR=20&Z21ID= [in Ukrainian].
4. Lutsenko, I.S. (2010). Suchasne traktuvannya sutnosti podatkovoi polityky v sferi zovnishnoekonomichnoi diialnosti [Modern interpretation of tax policy in the field of foreign economic activity]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*, issue 3, 63-65 [in Ukrainian].
5. Hutsul, I. (2013). Podatkove stymuliuvannya investytsiinoi ta zovnishnoekonomichnoi diialnosti v umovakh hlobalizatsii [Tax incentives of investment and foreign economic activity in the conditions of global economy]. *Svit finansiv – World of finance*, issue 1, 150-155 [in Ukrainian].
6. Volkova, O.H. (2021). Suchasnyi stan podatkovoi polityky Ukrainy v sferi zovnishnoekonomichnoi diialnosti [Current state of tax policy of Ukraine in the field of foreign economic activity]. *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu – Scientific Bulletin of Odessa National Economic University*, issue 1-2(278-279), 24-29. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2021-1-2-278-279-24-29> [in Ukrainian].
7. Dubrovina, N., Dubrovina, V., Shelest, O., Tulai, O. (2021). Vplyv podatkiv na eksportno-importni tendentsii u krainakh YeS za suchasnykh nestabilnykh umov [Impact of taxes on export-import trends in EU countries under current unstable conditions]. *Zhurnal Yevropeiskoi ekonomiky – Journal of European Economy*, issue 20, is. 4(79), 732-749 [in Ukrainian].
8. Dubyk, V.Ya., Bodnar, M.V. (2018). Suchasna systema opodatkuvannya zovnishnoekonomichnoi diialnosti v Ukraini [Modern taxation system of foreign economic activity in Ukraine]. *Molodyi vchenyi – Young Scientist*, issue 11(63), 1111-1114 [in Ukrainian].
9. Buzhak, Yu.S. (2014). Klasyfikatsiia faktoriv vplyvu na funktsionuvannya systemy opodatkuvannya importnykh operatsii v Ukraini [Classification of factors influencing on functioning of system of the taxation of import operations in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii Ekonomichni nauky – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Economic Sciences*, issue 6, p. 4, 183-187 [in Ukrainian].
10. Prokopyshyn, O.S. (2014). Podatok na dodanu vartist: osoblyvosti opodatkuvannya ta obliku v eksportno-importnykh operatsiiakh [Value added tax: features of taxation and accounting in export-import transactions]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky – Bulletin of Khmelnytsky National University. Economic sciences*, issue 4, p. 1, 72-75 [in Ukrainian].
11. Kozhukhova, T.V. (2011). Osoblyvosti vyznannya vytrat pry operatsiiakh z importu tovariv u podatkovomu obliku [Specifics of expense recognition in import transactions in tax accounting]. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini – Formation of Market Relations in Ukraine*, issue 10(125), 35-38 [in Ukrainian].
12. Prokhar, N.V., Hasii, O.V. (2019). Osoblyvosti derzhavnoho rehuliuвання, opodatkuvannya ta obliku importnykh operatsii [Specifics of state regulation, taxation and accounting of import operations]. *Ekonomika. Finansy. Pravo – Economy. Finance. Law*, issue 5/1, 19-23 [in Ukrainian].

13. Sarnatska, Yu.A. (2011). Import: obchyslennia myta ta PDV [Import: calculation of customs duties and VAT]. *Finansy, oblik i audyt – Finance, Accounting and Audit*, issue 18, 347-354 [in Ukrainian].
14. Nazarova, H.B., Vasyliiev, M.V. (2019). Kontrolovani operatsii u sferi zovnishnoekonomichnoi diialnosti: suchasnyi stan opodatkuvannia ta oblikovoho zabezpechennia [Controlled Transactions in the Sphere of Foreign Trade Activity: Current State of Taxation and Accounting Support]. *Tsentrálnoukraiński naukovyi visnyk. Ekonomichni nauky – Central Ukrainian Scientific Bulletin. Economic Sciences*, issue 3(36), 340-360. DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2019.3\(36\).340-360](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2019.3(36).340-360) [in Ukrainian].
15. Volkova, I.A. (2010). Osoblyvosti orhanizatsii bukhhalterskoho ta podatkovoho obliku eksportnykh operatsii [Specifics of organizing accounting and tax reporting for export operations]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia". Ser.: Ekonomika – Scientific Notes of the National University "Ostroh Academy". Series: Economics*, issue 13, 305-312 [in Ukrainian].
16. Shutka, S.E., Klym, N.M. (2016). Eksportni operatsii: bukhhalterskyi i podatkovyi oblik [Export operations: book-keeping and tax account]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii Ekonomichni nauky – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Economic Sciences*, issue 17, t. 4, 158-161 [in Ukrainian].
17. Zhyhlei, I.V., Osipchuk, D.V. (2019). Eksport tovariv i posluh: spilni ta vidminni rysy obliku y opodatkuvannia [Export of goods and services: common and distinctive features in accounting and taxation]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia – Economics, Management and Administration*, issue 4(90), 148-154. DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2019-4\(90\)-148-154](https://doi.org/10.26642/jen-2019-4(90)-148-154) [in Ukrainian].
18. Lutsenko, I. (2012). Otsinka fiskalnoi efektyvnosti podatkovoi polityky v sferi zovnishnoekonomichnoi diialnosti [Assessment of fiscal efficiency of tax policy in foreign economic activity]. *Svit finansiv – World of finance*, issue 2, 123-129 [in Ukrainian].
19. Pukhalskyi, V.V. (2015). Suchasnyi stan opodatkuvannia PDV operatsii u sferi ZED ta napriamky yoho udoskonalennia. [Current status value-added taxation transactions in foreign trade and directions of its improvement]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky – Bulletin of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, issue 4, t. 2, 98-103 [in Ukrainian].
20. Bezohliuk, V.O. (2013). Podatkova nakladna yak zasib borotby z ryzykovymy importeramy [Tax invoice as a tool for combating risky importers]. *Visnyk Chernihivskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu – Bulletin of Chernihiv State Technological University*, issue 2(66), 423-427 [in Ukrainian].
21. Lytvynenko, N.O., Nashkerska, M.M., Fal, Yu.Ya. (2020). Importni operatsii z tovaramy: osoblyvosti opodatkuvannia ta yoho oblikove vidobrazhennia [Import Operations with Goods: Features of Taxation and its Accounting Reflection]. *Biznes Inform – Business Inform*, issue 10, 276-285. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-10-276-285> [in Ukrainian].
22. Semenko, T. (2011). Problemni pytannia obliku rozrakhunkiv z PDV pry zdiisnenni operatsii z davalnytskoiu syrovynoiu v zovnishnoekonomichnii diialnosti (na prykladi tsukrovnykh zavodiv) [Problematic issues in VAT accounting for tolling operations in foreign economic activity (case of sugar refineries)]. *Bukhhalterskyi oblik i audit – Accounting and Audit*, issue 12, 34-38 [in Ukrainian].
23. Chyrkova, Yu.L., Petryshyn, N.Ya., Bortnikova, M.H., Khomik, O.V. (2019). Optymizuvannia podatkovoho navantazhennia vitchyznianskykh pidpriemstv na zasadakh vprovadzhennia zovnishnoekonomichnykh operatsii u rehymy pererobky [Optimization of tax burden on domestic enterprises on the basis of implementing foreign economic operations in the regime of processing]. *Ekonomichniy prostir – Economic Space*, issue 145, 84-103. DOI: <https://doi.org/10.30838/P.ES.2224.280519.84.495> [in Ukrainian].
24. Liashenko, O., Boiko, Z. (2011). Pidkhyd do otsinky fiskalnoi funktsii importnoho myta na

- produkty kharchovi, napoi ta tiutiunovi vyroby v Ukraini [Approach to evaluating the fiscal function of import duties on food, beverages and tobacco products in Ukraine]. *Svit finansiv – World of finance*, issue 1, 72-80 [in Ukrainian].
25. Marchenko, O.I., Morhunenko, A.S. (2018). Myto yak instrument zovnishnoekonomichnoi diialnosti ta yoho rol v mytnii politytsi Ukrainy [Duty as an instrument for foreign economic activity and its role in customs policy of Ukraine]. *Internauka: Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal – Internauka: International Scientific Journal*, issue 22(62), t. 2, 35-38 [in Ukrainian].
26. Menliosmanov, Z.T. (2019). Analiz ta kontrol podatkovykh nadkhodzhen do biudzhetu Ukrainy vid zovnishnoekonomichnoi diialnosti [Analysis and control of tax revenue to the budget of Ukraine from foreign economic activities]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsiyi – Entrepreneurship and Innovation*, issue 9, 157-163. DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/9.26> [in Ukrainian].
27. Shmyhol, N.M., Antoniuk, A.A., Anikiieva, D.O. (2013). Eksportne myto v Ukraini. Prychyny vykorystannia ta naslidky [Export duty in Ukraine: causes and consequences]. *Derzhava ta rehiony. Seriia: Ekonomika ta pidpriemnytstvo – State and Regions. Series: Economics and Entrepreneurship*, issue 4(73), 16-21 [in Ukrainian].
28. Turianskyi, Yu.I. (2014). Myto v systemi fiskalno-ekonomichnykh vazheliv rehuliuвання zovnishnoekonomichnoi diialnosti [Customs duties of fiscal and economic tools of foreign trade regulation]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriia Ekonomichni nauky – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Economic Sciences*, issue 7, part 1, 152-156 [in Ukrainian].
29. Chik, M.Yu., Boiko, R.V. (2024). Osoblyvosti opodatkuvannia ta bankivskoho rehuliuвання operatsii u zovnishnoekonomichnii diialnosti v umovakh voiennoho stanu [Features of taxation and banking transactions regulation in foreign economic activities under martial law]. *Ekonomichnyi visnyk Dniprovskoi politekhniki – Economic Bulletin of Dnipro Polytechnic*, issue 3, 81-88. DOI: <https://doi.org/10.33271/ebdut/87.081> [in Ukrainian].
30. Fedyshyn, N. (2012). Podatkove planuvannia na pidpriemstvi [Tax planning in the enterprise]. *Svit finansiv – World of finance*, issue 3, 112-120 [in Ukrainian].
31. Akinshyna, O.V., Tretiakova, L.I. (2013). Mizhnarodne podatkové planuvannia v umovakh svitovoyi hlobalizatsiyi ekonomiky [International tax planning amid global economic globalization]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika". Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku – Bulletin of National University "Lviv Polytechnic". Management and Entrepreneurship in Ukraine: Formation Stages and Development Problems*, issue 767, 249-256 [in Ukrainian].
32. Ivashko, O.A. (2013). Instrumentarii podatkovoho planuvannia ta protsesy ukhylennia vid splaty podatkov v konteksti diiuchoyi praktyky funktsionuvannia ofshornykh yurysdyktsiy [Tax planning tools and tax evasion processes in the context of offshore jurisdictions practice]. *Modeliuvannia rehionalnoi ekonomiky – Regional economy modeling*, issue 1, 204-218 [in Ukrainian].
33. Kuzmin, O.Ye., Todoshchuk, A.V., Melnyk, O.H. (2013). Osoblyvosti opodatkuvannia sub'iektiv zovnishnoekonomichnoi diialnosti [Taxation features of foreign economic activity entities]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika". Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku – Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Management and Entrepreneurship in Ukraine: Formation Stages and Development Problems*, issue 769, 138-143 [in Ukrainian].
34. Paientko, T.V., Humennyi, A.A. (2017). Ofshorni yurysdyktsiyi ta zahrozy yikh vykorystannia u skhemakh ahresyvnoho podatkovoho planuvannia [Offshore jurisdictions and threats of their use in aggressive tax planning schemes]. *Nezalezhnyi audytor: nauko-vo-praktychne vydannia – Independent Auditor: Scientific and Practical Edition*, issue 20(II), 15-21 [in Ukrainian].
35. Hretsa, Ya.V. (2019). Vyznachennia mistsia zdiisnennia hospodarskoi diialnosti pid chas zdiisnennia podatkovoho planuvannia [Determination of the place of economic activity in tax planning]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriia Pravo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law*, issue 59, t. 2, 38-40.

36. Brekhov, S.S., Korotun, V.I. (2015). Svitovyi dosvid protydyi ahresyvnomu podatkovomu planuvanniu: vysnovky dlia Ukrainy [World experience fighting aggressive tax planning: conclusions for Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy – Proceedings of the National University of the State Tax Service of Ukraine*, issue 2, 121-134 [in Ukrainian].
37. Mahopets, O.A. (2009). Metodolohichni pidkhody do orhanizatsiyi podatkovoho planuvannia na pidpriemstvi [Methodological approaches to organizing tax planning at the enterprise]. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky – Scientific Works of Kirovohrad National Technical University. Economic Sciences*, issue 16, part II, 171-181 [in Ukrainian].
38. Osadcha, O.O. (2019). Podatkove planuvannia ta podatкова optymizatsiia v systemi upravlinnia pidpriemstvom [Tax planning and tax optimization in the enterprise management system]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia", seriia "Ekonomika" – Scientific Notes of the National University "Ostroh Academy". Series: Economics*, issue 14(42), 125–130. DOI: [https://doi.org/10.25264/2311-5149-2019-14\(42\)-125-130](https://doi.org/10.25264/2311-5149-2019-14(42)-125-130) [in Ukrainian].
39. Chyzh, A.Yu. (2014). Podatkove planuvannia hroshovykh zobov'iazan pidpriemstva [Tax Planning of bills of debt of Enterprise]. *Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia – Bulletin of East Ukrainian National University named after Volodymyr Dahl*, issue 1(208), 172-177 [in Ukrainian].
40. Melikhova, T.O., Masliennikova, I.A. (2021). Udoskonalennia obliku, opodatkuvannia ta audytu tovariv pry zdiisnenni eksportno-importnykh operatsii dlia efektyvnoho podatkovoho planuvannia na torhovelnykh pidpriemstvakh [Improving the accounting, taxation and audit of goods in the implementation of export-import operations for effective tax planning in commercial enterprises]. *Efektivna ekonomika – Efficient Economy*, issue 11. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.11.1> [in Ukrainian].
41. Baskova, A.K. (2018). Mizhnarodne podatkové planuvannia v epokhu hlobalnoi prozorosti [International tax planning in a world of global transparency]. *Internauka: Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal – Internauka: International Scientific Journal*, issue 14(54), 24-27. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2018-14-4050> [in Ukrainian].
42. Hodovanets, O.V. (2014). Teoretychni zasady podatkovoho planuvannia diialnosti mizhnarodnykh korporatsii [Theoretical foundations of tax planning in international corporations]. *Nauka y ekonomika – Science and Economics*, issue 1(33), 146-150 [in Ukrainian].
43. Maksymenko, A.V. (2015). Mizhnarodne podatkové planuvannia pid pryzmoiu ofshornykh yurysdyktsiy [International tax planning under the prism of offshore jurisdictions]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini – Formation of Market Relations in Ukraine*, issue 9(172), 14-18 [in Ukrainian].
44. Maksymenko, A.V. (2017). Ofshorni tsentry yak instrument mizhnarodnoho podatkovoho planuvannia [Offshore centers are an instrument of international tax planning]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini – Formation of Market Relations in Ukraine*, issue 9(196), 25-30 [in Ukrainian].
45. Shevchenko, I.V. (2013). Rekomendatsiyi shchodo zastosuvannia metodiv mizhnarodnoho podatkovoho planuvannia v Ukraini [Recommendations on applying international tax planning methods in Ukraine]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini – Formation of Market Relations in Ukraine*, issue 3(142), 26-31 [in Ukrainian].

Отримано:	23.07.2025	Beérkezett:	2025.07.23	Received:	23.07.2025
Прийнято до друку:	23.08.2025	Elfogadva:	2025.08.23	Accepted:	23.08.2025
Опубліковано:	30.09.2025	Megjelent:	2025.09.30	Published:	30.09.2025